Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

RWS INFORMATIE

Rijkswaterstaat Water, Verkeer en Leefomgeving

Griffioenlaan 2
3526 LA UTRECHT
Postbus 2232
3500 GE UTRECHT
T 088 7971111
www.rijkswaterstaat.nl

Datum
22 maart 2019

memo

Monitoring kleine plastic flessen in het zwerfafval - Resultaten tweede helft 2018

1. Inleiding

Op 3 juli 2018 heeft de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) de Tweede Kamer geïnformeerd[1] over de aanpak van kleine plastic flessen in het zwerfafval met in het bijzonder de uitvoering van de monitoring van kleine plastic flessen in het zwerfafval door RWS.

RWS voert deze monitoring uit op basis van het in de brief van 3 juli aangehaalde monitoringsprotocol, in de periode tot en met de eerste helft van 2020 en daarover per half jaar rapporteren.

Dit memo betreft de tweede halfjaarlijkse rapportage over de meetresultaten tijdens de laatste zes maanden van 2018 en is een update van de rapportage over de eerste zes maanden die op 21 januari 2019 aan de Tweede kamer is gestuurd[2]. Conform de toezegging van RWS[3] hebben de VNG, Natuur & Milieu en het verpakkende bedrijfsleven vóór het verzenden van dit memo aan de Tweede Kamer kennis kunnen nemen van de meetresultaten. Naast de presentatie van de gegevens wordt waar mogelijk duiding gegeven aan de verschillen en/of trends en is tevens het beeld gegeven voor de getelde blikjes.

Het jaarrapport over de monitoring van al het zwerfafval in Nederland (op land) over 2018 is separaat gepubliceerd[4].

2. Meetresultaten plastic flessen en blikjes tot en met tweede helft 2018

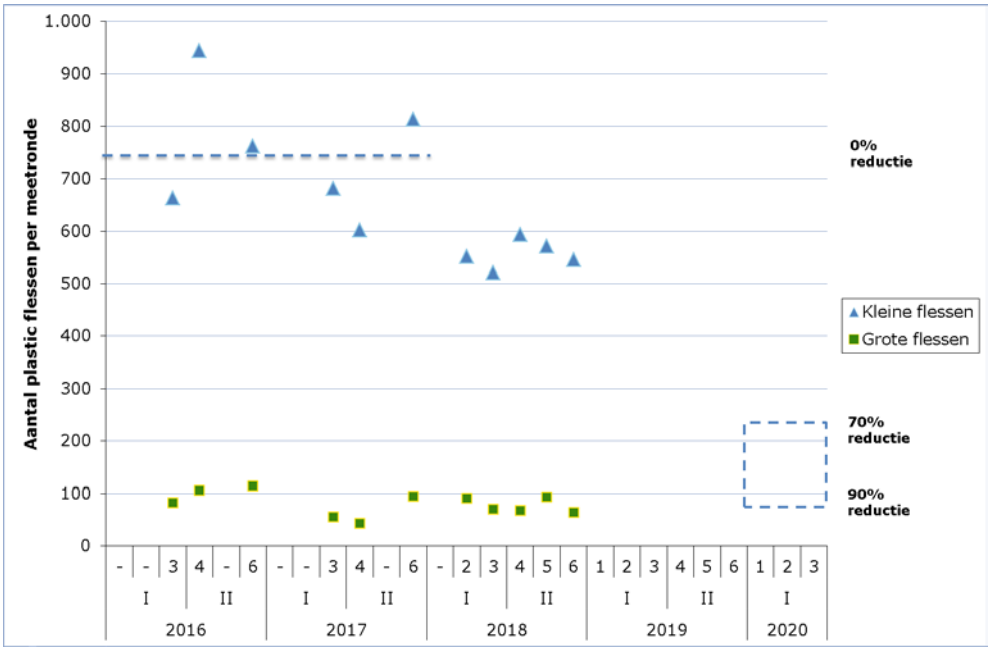
In de tweede helft van 2018 hebben drie meetronden plaatsgevonden binnen de standaard 15 gebiedstypen en drie binnen de 5 extra gebiedstypen. In figuur 1 is het resultaat weergegeven tot en met eind 2018 voor zowel de kleine als grote plastic flessen in het zwerfafval. Ter vergelijking zijn ook de resultaten uit de nulmetingsjaren (2016 en 2017) toegevoegd. In deze figuur zijn de aantallen weergegeven voor de standaard 15 gebiedstypen.

Gemiddeld over de jaren 2016 en 2017 werden 744 kleine plastic flessen in het zwerfafval geteld per meetronde. Over heel 2018 is dit gemiddelde aantal per

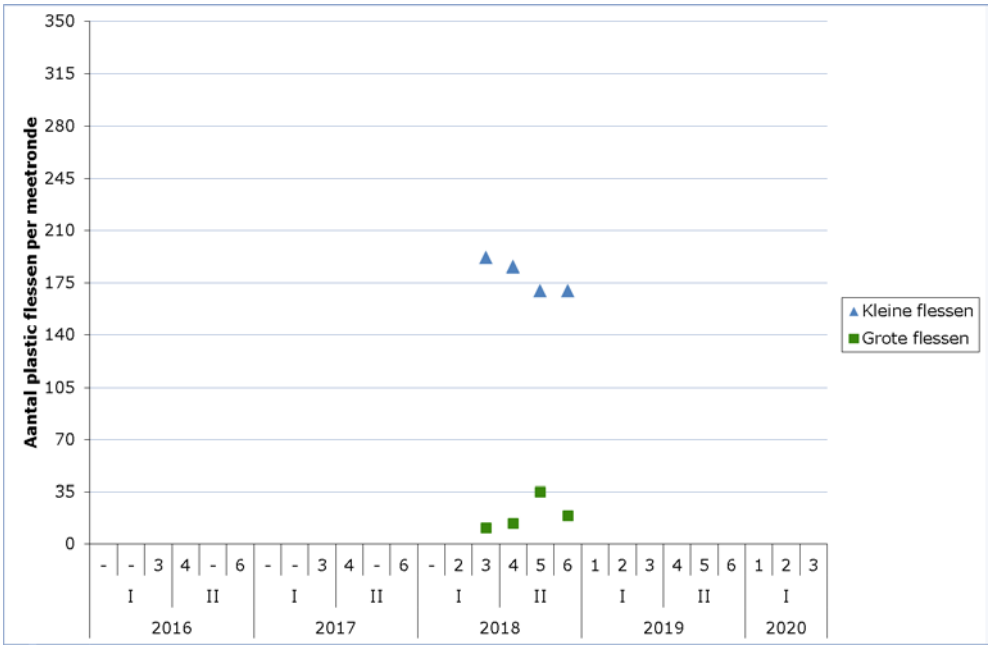
1 Tweede Kamer 2017-2018, 30 872 nr. 220
2 Tweede Kamer 2018-2019. 30 872 nr. 224
3 Tweede Kamer 2017-2018, 30 872 nr. 220 - bijlage 2
4 www.afvalcirculair.nl/zwerfafval

meetronde gedaald naar 557 kleine plastic flessen, ofwel een afname van 25%. Voor grote flessen gaat het om een afname van 6%, van gemiddeld 82 naar gemiddeld 77 flessen.

Figuur 1: Schematische weergave van het aantal getelde kleine plastic flessen in het zwerfafval sinds 2016 plus het aantal grote flessen (binnen de 15 standaard gebiedstypen)

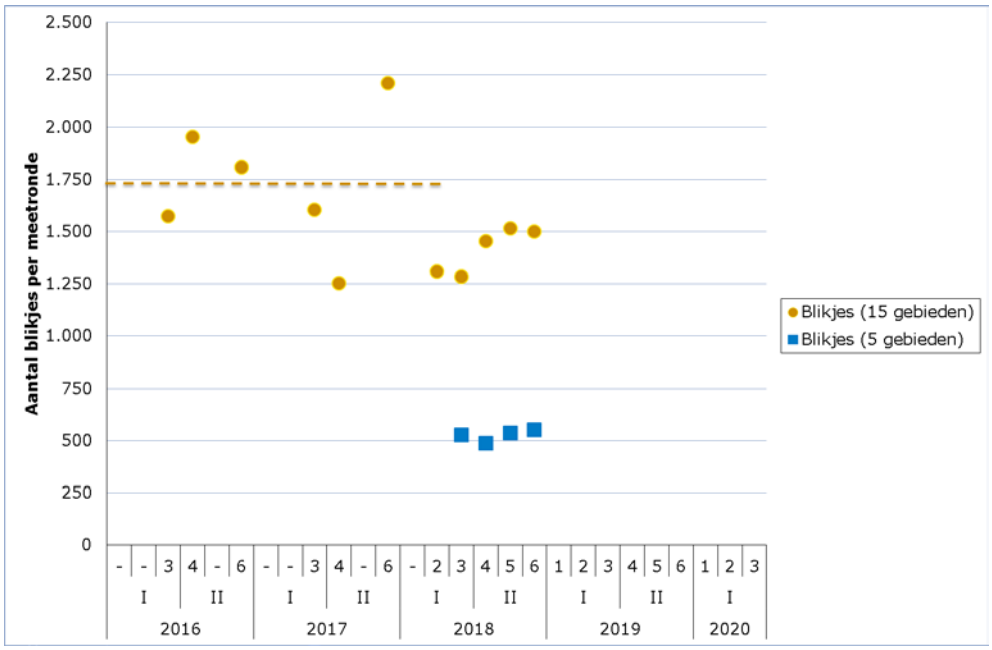
Figuur 2: Schematische weergave van het aantal getelde kleine plastic flessen in het zwerfafval sinds 2016 plus het aantal grote flessen (binnen de 5 extra gebiedstypen)

Figuur 2 bevat de aantallen getelde plastic flessen op de extra 375 locaties die toegevoegd zijn aan de monitor om ook een beeld te krijgen bij deze 5 extra gebiedstypen. Door het ontbreken van metingen in de nulmetingsjaren is het niet mogelijk exact te bepalen hoe het staat met een mogelijke verschuiving. Met het tellen van de plastic flessen in de vijf extra gebieden is het uiteindelijk wel mogelijk bevestigd te krijgen of de in figuur 1 gesignaleerde ontwikkeling (de trend in tijd) zich ook binnen de extra gebiedstypen heeft voorgedaan.

In 2018 werden in de vijf extra gebieden gemiddeld 180 kleine plastic flessen en 20 grote plastic flessen geteld per meetronde. In vergelijking met de 15 standaard gebiedstypen zijn er op deze extra gebiedstypen iets minder kleine en grote plastic flessen per locatie: 0,48 versus 0,55 kleine plastic fles en 0,05 versus 0,08 grote plastic fles per locatie.

Figuur 3: Schematische weergave van het aantal getelde blikjes in het zwerfafval sinds 2016 binnen zowel de 15 en de 5 gebiedstypen

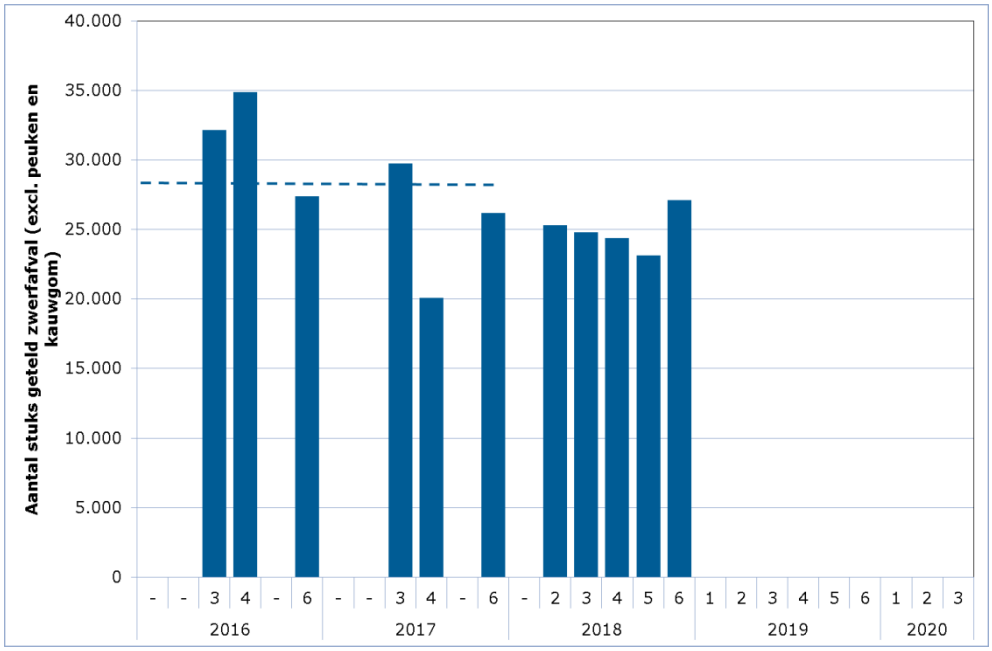

Net als bij de plastic flessen is het alleen voor de 15 gebiedstypen mogelijk een vergelijking te maken met de nulmetingsjaren. Hieruit blijkt dat ook het aantal blikjes in 2018 is afgenomen en wel met 19% (van gemiddeld 1.734 blikjes per meetronde naar 1.412). In de 5 extra gebiedstypen lag het gemiddelde aantal blikjes op 526. In beide meetgebieden lag het gemiddelde aantal blikjes per locatie op ongeveer 1,40.

3. Duiding bij de meetresultaten tot en met 2018

Uit de resultaten voor de 15 gebiedstypen blijkt dat vooral dat de aantallen plastic flessen en ook blikjes in 2018 zijn afgenomen in vergelijking met de resultaten uit de nulmetingsjaren. Deze afname komt ook naar voren in figuur 4. In deze figuur is het totale aantal stuks zwerfafval (op de 15 gebiedstypen) weergegeven per meetronde, exclusief de getelde peuken en kauwgom. Gemiddeld over 2016 en 2017 werden per meetronde 28.417 stuks geteld. Over 2018 is dit aantal met 12% afgenomen tot 24.956.

Figuur 4: Schematische weergave van de aantallen getelde stuks zwerfafval (op de 15 gebiedstypen) per meetronde

De afnames in getelde stuks zwerfafval, plastic flessen en blikjes heeft voor de 15 gebiedstypen niet geleid tot een verandering in het aandeel van de categorie “drinken” (flessen, blikjes, drankpakken, glazen flessen, doppen, sluitingen, ….). Dit aandeel was ook in 2018 ongeveer 15,2%. Binnen de categorie “drinken” is het aandeel kleine plastic flessen wel afgenomen van gemiddeld 17,5% in 2016/2017 naar 14,7% in 2018.

Een mogelijke oorzaak van de sterkere daling van het aantal- en aandeel kleine plastic flessen in het zwerfafval, in vergelijking met de blikjes, zou in theorie een gevolg kunnen zijn van een verschuiving van het gebruik van plastic flessen naar blikjes. Om zicht te krijgen op de op de markt gebrachte aantallen plastic flessen en blikjes is gezocht naar een onafhankelijke bron voor deze gegevens. Deze is gevonden bij Nielsen. Nielsen is een mondiaal opererend “measurement en data analytics” bedrijf dat inzicht biedt in consumenten en markten wereldwijd. Specifiek voor bovenstaande vraag is Nielsen o.a. gevraagd inzicht te geven in de op de markt gebrachte plastic flessen en blikjes via supermarkten en tankstations in Nederland, in de jaren 2016 tot en met 2018.

Tabel 1 geeft een overzicht van deze informatie. Hieruit blijkt dat er, voor de supermarkten en tankstations tezamen, geen verschuiving heeft plaatsgevonden van plastic flessen (tot 1 liter) naar blikjes. Voor beide verpakkingen is het aantal in 2018 met 10,8% toegenomen ten opzichten van het gemiddelde van 2016 en 2017. In absolute zin gaat het om een toename van 105 miljoen kleine plastic flessen en 155 miljoen blikjes.

Tabel 1: Aantallen kleine plastic flessen (tot 1 liter) en blikjes verkocht via supermarkten en tankstations in Nederland

	Aantal verkochte eenheden (* miljoen)		
	2016	**2017**	**2018**
Plastic flessen (tot 1 liter)	972	978	1.080
Blikjes	1.398	1.460	1.584

Nielsen schat op basis van aanvullende bronnen en specifieke ontwikkelingen dat dat het (voor koolzuurhoudende limonade) ongeveer 74% van de markt in beeld heeft gebracht via supermarkten en tankstations. Met name de uitgifte/gebruik via restaurants, horeca en bijvoorbeeld kiosken wordt gemist.

Via een kwalitatief onderzoek is nagegaan of andere organisaties het beeld van een afname van het aantal stuks zwerfafval en plastic flessen en/of blikjes in het zwerfafval kunnen bevestigen. Navraag bij 10 gemeenten (waaronder de G4), waar een deel van de landelijke metingen hebben plaatsgevonden en een deel geen onderdeel uitmaakt van deze metingen, levert geen unaniem beeld op. De meeste gemeenten geven aan dat in 2018 de hoeveelheid zwerfafval zeker niet is afgenomen, eerder iets lijkt toe te nemen met name in gemeenten met veel toeristen. Daar waar wel een afname geconstateerd werd in de gemeentelijke metingen, werd door deze gemeenten aangegeven dat dit een gevolg is van initiatieven vanuit de samenleving om grootschalig zwerfafval zelf op te ruimen. In deze gemeenten werd niet of nauwelijks specifiek onderzoek gedaan naar de aanwezigheid van kleine plastic flessen en/of blikjes in het zwerfafval.

Tot slot is ook de subjectieve monitoring zwerfafval van Rijkswaterstaat, een kwantitatief onderzoek onder het algemeen Nederlandse publiek naar de gepercipieerde hoeveelheid zwerfafval in Nederland, over 2018 bezien op een mogelijke bevestiging voor de geconstateerde verschillen. In dit onderzoek[5] onder ruim 2.000 respondenten is voor 2018 geen verschuiving waargenomen in de beleving over zwerfafval en/of drinkverpakkingen in het zwerfafval.

[5] www.afvalcirculair.nl/zwerfafval

RWS heeft in de brief van 3 juli 2018 aan de Tweede Kamer aangegeven hoe de bestaande monitoringactiviteiten op het gebied van zwerfafval met enkele specifieke elementen aangevuld wordt om vanaf 2018 sterker onderbouwde conclusies te kunnen trekken. Van de aangekondigde toevoegingen zijn de volgende elementen reeds geïmplementeerd:

A) De monitoringsystematiek van RWS maakte tot en met 2017 onderscheid in 15 verschillende gebiedstypen. Om een (nog) representatiever beeld van Nederland te krijgen zijn in totaal 375 extra locaties vastgelegd binnen de volgende gebiedstypen:
   - Bermen langs provinciale wegen
   - Waterwegen
   - Bermen aan intergemeentelijke / provinciale fietspaden
   - Zwemplassen en strandopgangen
   - Natuurgebieden.

B) Tot en met 2017 werd drie keer per jaar een meetronde uitgevoerd: een keer voor de zomer en twee keer erna. Dit aantal meetrondes is contractueel verdubbeld tot zes zodat elke nieuwe halfjaarlijkse rapportage in kan gaan op drie nieuwe meetrondes.

Naast deze twee elementen zijn ook andere elementen inmiddels in gang gezet om uiteindelijk een definitief beeld te kunnen geven over hoe de ontwikkeling in het aantal kleine plastic flessen in het zwerfafval te volgen gebaseerd op de uitgevoerde metingen. De wens is hier in de volgende halfjaarlijkse rapportage een definitieve keuze over te presenteren. Concreet gaat het daarbij om:

C) Het wel of niet aanpassen van de weging van aantallen flesjes per gebiedstype om een representatief beeld te krijgen van heel Nederland.

D) Het volgen en rapporteren van externe factoren (per meetronde) die mogelijk van invloed zijn geweest op tussenresultaten.

E) Het volgen en rapporteren van wijzigingen in veegregimes binnen de verschillende gebiedstypen.

F) Het betrekken van alternatieve monitors op het gebied van zwerfafval en/of kleine plastic flessen in het zwerfafval.